

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

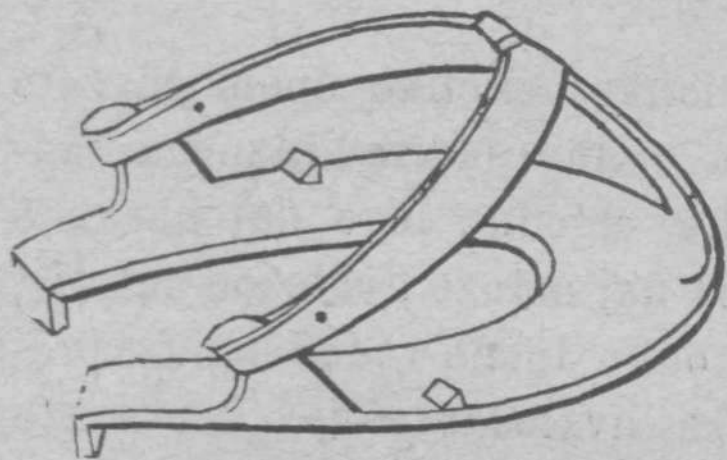
V Ljubljani 16. oktobra 1889.

Obs eg: Podkóva brez žebíjev. — Državna trtnoušna komisija na Dunaji. — Sadimo sadno drevje. — Razne reči. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Trgovinska zbornica. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Podkóva brez žebíjev.

Vsak gospodar, ki ima mnogo opravila s konji, ve, koliko neprilik mu delajo kopitne bolezni njegovih konj. Ni samo škoda, ker mora bolan konj počivati v hlevu brez dela, ampak tudi konjeva vrednost se zmanjšava, posebno če pride kakemu mazaču v roke. Mnogo je kopitnih bolezni, ki so take, da konju ne smemo pribiti podkove. V tem slučaju konj seveda toliko časa ni raben, dokler je bolan; nepodkovano kopito se pa še drugače kvari. Večina teh bolezni je taka, da konja samo zato ni rabiti, ker je bos, podkove pa ne smemo pribiti. Zaradi tega so izumili angleški kmetovalci podkovo, katera se da tako pritrđiti na kopito, da za lahko delo

Podoba 1.

prav dobro drži, če tudi ni pritrjena z žebíji. Podoba 1. kaže tako podkóvo. Iz podobe same lahko vsak posname, kako je podkova narejena, in mislim, da jo more vsak le količkaj izurjen kovač tudi ponarediti. Podkova ima namreč spredaj rílec, ki je nazaj pritegnen ter sega skoraj do kopitnega svitka. Počez čez ta rílec je pritrjen železen trak, ki se takrat kader se podkóva natakne na kopito, okoli rožene stene ovije ter potem s konci zatakne v klina, ki se dvigujeta na vsaki strani podkove. Ker je kopito odzadi ože, naravno je, da podkova prav dobro drži, če konj ne opravlja pretežkega dela in ne hodi po prav slabih potih.

Državna trtnoušna komisija na Dunaji

je zborovala dne 12. in 13. septembra. Prišlo je 28 zastopnikov iz dežel, koder rodi vinska trta, in sicer iz južnih dežel gg.: dr. Vošnjak za Kranjsko, baron Moscon za Štajersko, Burgstaller za Trst, dr. J. Canciani za Istro, T. grof Latour za Gorico, P. dr. Tartaglia iz Spleta itd. Ker bode gotovo zanimalo naše slovenske vinogradnike, ki jim toliko škodo prizadeva trtna uš, kar se je sklepalo pri tem shodu, hočemo ob kratkem poročati o razpravah državne komisije.

Na dnevnem redu je bilo posvetovanje o resolucijah, katere je bil sklenil državni zbor v poslednjem zborovanji glede trtne uši. Državni zbor je namreč pozval vlado, da pomnoži poskuse z ameriškimi trtami, da poveča ameriške trtnice, dobi ključev in ukoreninjenih trt iz inozemstva in Amerike ter da trte iz državnih trtnic oddaje po kolikor možno nizki ceni, oziroma revnim vinogradnikom brezplačno. Dalje naj vlada predloži izpremembe zakona z dne 3. aprila 1875 proti trtni uši s tem smislom, da se odstrani ukaz, da se morajo trte uničiti in se ne smejo zasajati novi vinogradi, koder se je udomačila trtna uš; da je prosto kupčevanje z ameriškimi trtami; da so davka prosti vsi novi, z ameriško trto zasajeni vinogradi ne samo po krajih, koder je trtna uš dokazana, temveč 25 kilometrov na okoli, in da se ne zahteva desinfekcija vpeljanih ameriških trt. Končno se vladi naroča, da podpira vsa društva in zadruge, katere se pečajo z zasajanjem ameriških trt in ž njih požlahtnitvijo, da jim daje podpor in prepušča trte brezplačno.

Vsem tem sklepom je komisija z malimi izpremembami pritrđila po obširni, dvadnevni debati.

Gosp. poljedelski minister grof Falkenhayn, ki je sam predsedoval, naznanil je pred debato, da vlada

namerava v vsakem okrajnem glavarstvu, v katerega okoliši se nahaja trtna uš, napraviti vinograd, zasajen z ameriškimi necepljenimi in cepljenimi trtami. Vsi govorniki so to odobraval in izrekli, da jedina rešitev vinogradarstvu je le zasajanje ameriških trt, ki so stanovitne proti trtni uši.

Niže-avstrijski zastopnik grof Gatterburg se je pohvalil, da je dosegel v deželni zboru znesek 30.000 gld. za sredstva proti trtni uši, s kojimi se podpirajo občine, katere si napravljajo ameriške trtnice. Dr. Vošnjak pravi, da se tudi kranjski deželni odbor resno bavi z nezgodo, katera je zadela vinograde ne le po Dolenjskem, ampak tudi po Vipavskem. Deželni zbor je dovolil podpore vinogradnikom, ki zasajajo ameriško trto. Izdal se je poseben pouk za umno zasajanje ameriških vinogradov. Izreče zahvalo vladi, da je napravila v Kostanjevici velik ameriški vinograd, iz katerega bo dobiti do $\frac{1}{2}$ milijon in še več ključev od ameriških trt, in da se bodeta tudi v Črnomaljskem okraju in v Vipavski dolini prihodnjo spomlad zasadila taka vinograda. A cena ameriškim trtam je previsoka, če tudi je bila znižana ne 3 gld. za 1000. Ljudstvo po vinorodnih okrajih je silno zbegano, a tudi tako siromašno, da še za sol nima, ne pa da bi si kupovalo trt. Govornik priporoča še posebno gojiti take ameriške trte, katere rode tudi necepljene, ker cepitev je jako natančno delo in se mora večkrat ponavljati. Tudi so ljudje vajeni trte grobati, kar bi potem morali opuščati. Saj je dokazano na Francoskem, da je več vrst ameriških trt, ki dajo prav okusno vino, na primer Othello, ki rano dozoreva. V Kostanjevici ima Othello že v drugem letu debelajagodno črno grozdje, ki je začetkom septembra že bilo sladko. Iz tega trsa ali iz Huttingtona, ki tudi zgodaj zori, dalo bi se napraviti črno ali rdeče vino, gotovo boljše od tako zvanega cvička. S takimi trtami naj bi se delali poskusi po vseh legah. Deželna vinarska šola, ki ima že ameriške vinograde, bode vse take pohvaljene trte za poskušnjo zasadila. Naposled se pritoži, da morajo posestniki še zmerom plačevati davek od zemljišč, po katerih je trtna uš že zdavno uničila vse trte.

Vnela se je potem debata o ameriških trtah, ali in katere vrste bi kazalo gojiti, da jih trtna uš ne napade, in če jih napade, ne uniči.

Gospod minister je naznanil, da je referenta v ministerstvu dvorega svetnika Depretisa bil lani poslal na Francosko, kjer je pregledal vinogradarstvo po krajih, od trtne uši prizadetih. Bival je tam tri mesece in spisal jako obširno poročilo, katero se je tiskano izročilo komisijem članom. Poročilo je res jako zanimivo, ker nepristranski pripoveduje o delovanju na Francoskem proti trtni uši in tudi ne taji uspehov, kateri so se dosegli z zasajanjem ameriške trte. Leta 1868., predno se je začela trtna uš zarezati, imelo je Francosko 2,681.895 \mathcal{H}_a , ali 200krat toliko vinogradov, kolikor vse Dolenjsko. Zdaj jih ima še 1,920.257 \mathcal{H}_a , katerih je 166.517 \mathcal{H}_a za-

sajenih z ameriško trto, torej še 10. del ne vseh vinogradov. Od drugih sredstev proti trtni uši rabi žveplen ogljik po 66.175 \mathcal{H}_a , potapljanje vinogradov po 26.665 \mathcal{H}_a . Od direktnih produkterjev je najbolj zasajen Jaques, potem Othello, Cuningham, Herbemont in Huttington. Nekateri ti zasadi so že do 10 let stari, a vzlic trtni uši rode obilno.

Gospod minister je glede na to poročilo menil, da vprašanje, ali naj sadimo ameriško trto pri nas, ni še dognano. Treba bo še mnogo poskusov. Ravnatelj Goethe in prof. Rössler Klosterneuburške šole sta zagovarjala ameriške trte. Goethe priporoča za naše kraje od direktnih produkterjev Othello, York Madeiro in Huttington za črna vina, ker Jaques prepozno dozoreva, Elviro pa za bela vina. Kot podloga za cepitev domačih trt pa sta najboljša trsa Riparia, Rupestria in York Madeira.

Po zborovanju so si gospodje ogledali državne ameriške vinograde v Klosterneuburgu, čudeč se bujni rasti malone vseh ameriških trt vzlic trtni uši. Direktni produkterji: Jaques, Othello, Herbemont itd., bili so obloženi z grozdjem, ki je bilo že vse črno in sladko, zlasti ugajalo je grozdje Hutingtonovo in Othellovo, ki je debelajagodno in jako okusno brez tistega okusa, ki ga ima grozdje od York Madeire in Othella in drugih ameriških trt in ki je hujši od Izabelnega. Vino od teh trt, to so priznavali vsi udje komisijemski, bilo bi prav dobro. Dvomijo pa še, ali bodo te trte stanovitne proti trtni uši. No po izkušnjah na Francoskem o tem ni dvomiti. Torej smemo upati da vinska trta ne bode zamrla po naših krajih in da bode Amerika s svojimi trtami popravila, kar nam je pokvarila s filoksero.

Sadimo sadno drevje!

Iz raznih poročil je žalibog razvideti, da se grozna trtna uš strašno hitro razprostira in da je treba hitro pomagati.

Le s sadjem si je še lahko nekoliko opomoči, zato pa treba misliti na umno in obilno saditev raznega sadnega drevja. Po krajih gorke, ugodne lege naj nasajajo žlahtno zgodnje sadje, drugod naj množe hvaležne češplje, slive, katere pogostoma obrodijo in se vedno lahko prodajajo. Posebno češplje so kaj hvaležno sadje, ker sveže in tudi posušene imajo vedno dosti kupcev.

Marsikdo ugovarja, da češpljevo drevo malo časa trpi, da se kmalu unese. Saj ni čuda, ker nič ne store za to ubogo drevje. Uže ob nasadbi ravnajo nerodno, natlačijo jih na majhen prostor prav gosto, da sene morejo razvijati. Zemlje ne prekopljejo, nikdar, da bi kedaj krog debela drevo okopali ali mu celo pognojili. Kedor pravilno nasadi češpljevo drevo ter mu v posebno rodovitni letini postreže, gotovo mu bode še veliko let obilno rodilo. Letos je po nekaterih krajih prav izvrstna letina za češplje, naj bi takoj nekoliko okopali zemljo